

Z FILOZOFICKÉHO ŽIVOTA V JUHOSLÁVII

V období nenormálnych vzťahov, ktoré jestvovali medzi našou krajinou a Juhosláviou, českí a slovenskí filozofi nemali možnosť zoznamovať sa s problémami filozofického života v Juhoslávii. Uverejňujeme preto zprávu z aktívu juhoslovanských filozofov-komunistov, ktorú uverejnil nedávno juhoslovanský časopis Komunist a ktorá umožňuje aspoň nahliadnúť do problémov juhoslovanskej marxistickej filozofie.

Redakcia

Na schôdzke aktívu komunistov, zaoberajúcich sa filozofickými problémami, ku ktorej došlo z iniciatívy Komisie pre ideologické otázky ÚV Sväzu komunistov Juhoslávie, diskutovalo sa o vyučovaní filozofie na fakultách a na stredných školách, o vedeckovýskumnej práci v tejto oblasti, o vydavateľskej činnosti na úseku filozofie, ako aj o činnosti filozofických pracovníkov. Aj napriek určitým rozdielom, lepšie povedané odtieňom v názoroch, dosiahlo sa v celom rade problémov spoločné stanovisko tak v zásadnom nazeraní, ako aj v otázke podnikania konkrétnych opatrení.

V diskusii zaujali významné miesto problémy vyučovania filozofie na fakultách. Spoločným stanoviskom je, že komunisti musia bojovať o to, aby sa dnešné filozofické katedry stali v skutočnosti katedrami pre štúdium marxistickej filozofie. V záujme toho majú — podľa jednotného náhľadu účastníkov schôdzky — vyučovací programy týchto katedier obsahovať tieto filozofické disciplíny: dejiny filozofie, dialektický materializmus (ontológia, gnozeológia a logika), historický materializmus, etika a estetika. V rámci predmetu dejín filozofie treba zvláštnu pozornosť venovať štúdiu marxistickej filozofie. Doteraz sa vyučovanie filozofie obmedzovalo len na Marxa, Engelsa a Lenina, takže študenti neštudovali niektorých marxistov, napr. Dietzgena, Mehringa, Kautského a Plechanova. Prostredníctvom dejín filozofie majú sa študenti zoznámiť s genézou marxistickej filozofie a systematicky si ju majú osvojiť v rámci dialektického a historického materializmu.

Všetci účastníci schôdzky sa dohodli, že filozofické katedry majú mať zvláštny význam a miesto na fakulte. Posledné plénum ÚV SKJ sa uznieslo, že treba venovať všestrannú pozornosť problémom ideologickej práce a zvyšovaniu marxistickej

úrovne stránickej práce. Musíme si vychovať vysoko kvalifikované marxistické kádre a najvhodnejšie miesto pre ich školenie sú bezpochyby filozofické skupiny filozofických fakúlt. Zdôraznilo sa, že je potrebné značne zväčšiť počet pracovníkov na týchto katedrách; že pre každú filozofickú disciplínu treba okrem starších kádrov, profesorov a docentov, zabezpečiť v najkratšom čase aj niekoľko mladších pracovníkov, ktorí by rástli za ich pomoci, lebo sa vedecký káder môže vychovať len plánovite a systematicky, a to za dlhšie obdobie. Túto úlohu by nebolo nemožné uskutočniť, lebo vládne taká prax fakultných orgánov, že sa nové voľné miesta rovnako rozdeľujú všetkým katedrám, a preto treba prostredníctvom univerzitných orgánov zabezpečiť určitý počet nových miest špeciálne pre filozofické katedry.

Ďalej sa konštatovalo, že vo výchove vedeckého dorastu môže mať veľký význam postdiplomové štúdium. Doteraz sa však žiadne štipendium tohto druhu filozofii nepridelilo. Niektoré fakulty dostali už určitý počet štipendií, ale už sa zjavuje tendencia rozdeliť ich rovnako medzi všetky katedry. V tejto súvislosti bol na schôdzke podaný návrh, aby sa pri silnejších filozofických katedrách organizovalo postdiplomové štúdium nielen pre skončených študentov odboru filozofie, ale aj iných odborov a fakúlt. Tak by sa pripravoval káder budúcich prednášateľov dialektického a historického materializmu pre ostatné odbory filozofickej fakulty a aj pre iné fakulty. Členovia aktívne sa uzniesli, že tento predmet treba čo najskôr zaradiť do učebného programu, ak nie hneď na všetkých, tak aspoň na fakultách pre učiteľov: na filozofických a prírodovedno-matematických; zdôraznilo sa, že je nepriradené, aby budúci učitelia, ktorí okrem poskytovania poznatkov špeciálnych vied majú v žiakoch pestovať aj dialektickomaterialistický svetonáhľad, neštudovali sami marxistickú filozofiu. Preto sa vlastne aj stáva, že vedecké kádre, ktoré vyrastajú na tejto a ostatných fakultách, stoja v mnohých prípadoch na pozíciách pozitivizmu a vulgárneho empirizmu.

Vyriešenie problémov vyučovania filozofie na stredných školách je najtesnejšie späté so stavom filozofickej výchovy na fakultách, dokonca priamo závislé od tohto stavu. A predsa sú určité opatrenia, ktoré treba hneď a nezávisle od všetkého urobiť na stredných školách. Ide predovšetkým o podradné miesto, ktoré sa dnes dáva filozofii v rámci ostatných predmetov na strednej škole. V mnohých školách sa považuje za vedľajší predmet. Najviac učiteľov, ktorí prednášajú filozofiu, nie sú odborníci, ale popri svojich predmetoch majú aj hodiny filozofie. Riaditelia neochotne prijímajú učiteľov filozofie, lebo si nemôžu splniť svoj učiteľský úväzok. Jedným z týchto opatrení je bezpochyby aj to, aby sa na odbore filozofie študoval výberove ešte jeden predmet (takéto dvojpredmetové štúdium sa už zaviedlo na niektorých filozofických katedrách). Komunisti musia bojovať prostredníctvom učiteľských sborov a školských orgánov o to, aby filozofii — t. j. marxistickému svetonáhľadu — patrilo významné miesto v škole. Ak je — popri poskytovaní pozitívnych vedomostí — jednou z najdôležitejších úloh strednej školy aj formovanie dialektickomaterialistického svetonáhľadu žiakov, tak žiaci majú maturovať aj z filozofie.

Hoci treba preskúmať možnosť zvýšenia počtu hodín filozofie, východisko je len v podstatnej zmene vyučovacieho programu a osnov filozofie na stredných školách. Žiakom by sa mali vysvetliť základné filozofické pojmy, pričom by sa malo dbať najmä na marxistickú filozofiu (učitelia túto obyčajne neprednášajú pre nedostatok času, lebo ju majú prednášať na konci roka, kým predtým musia žiakov zoznamovať aj s bezvýznamnými menami od začiatkov gréckej filozofie až po marxizmus).

Strediská vedeckovýskumnej práce v oblasti filozofie predstavujú filozofické katedry. To je celkom prirodzené. Je to však nedostatočné pre rozsiahlejšiu vedeckú prácu, hoci by sa aj značne zväčšil počet pracovníkov na katedrách. Účastníci aktívu sa dohodli, aby sa usilovalo o realizovanie návrhu, podľa ktorého by sa pri katedrách — kde sú na to možnosti — zakladali filozofické ústavy, v ktorých by pracovali aj tí, čo neprednášajú na fakultách. Okrem toho treba vedeckovýskumnú prácu na katedrách a v ústavoch plánovať, aby sa nestávalo, že by väčšina pracovníkov — hoci ich je málo — pracovala pre nedostatočnú koordináciu na jednom probléme. Taktiež sa konštatovalo, že výskum v oblasti etiky a sociológie veľmi zaostáva za inými filozofickými disciplínami, v ktorých sa už niečo dosiahlo. Preto sa aj nespracúvajú aktuálne problémy našej spoločenskej skutočnosti. Veľmi málo sa doteraz urobilo aj v štúdiu a kritickom hodnotení našich kultúrnych a najmä filozofických dejín.

Veľkú prekážku vo vedeckej práci predstavuje nedostatok cudzej filozofickej literatúry. Knižnice filozofických katedier sú veľmi chudobné; za súčasných podmienok nemožno si ani len predstaviť riadne zaopatrenie aspoň najdôležitejších kníh a časopisov, ktoré vychádzajú vo svete. Aj iné knižnice sa nedostatočne starajú o filozofickú literatúru. A predsa sú všetci toho názoru, že v budúcnosti treba dbať o to, aby na špecializáciu do cudziny išli iba tí, ktorí prečítali potrebnú literatúru, ktorú dostať v krajine, a majú už pevnú marxistickú orientáciu.

Na schôdzi sa tiež konštatovalo, že sa v posledných rokoch čiastočne zlepšilo vydávanie filozofickej, najmä marxistickej literatúry. Keďže vydávané knihy sú veľmi drahé, vydavateľstvom sa takmer vôbec nevypláca vydávať práce našich filozofických pracovníkov. Doteraz vzniklo niekoľko veľmi dobrých doktorských prác, ale nemá ich kto vydať. Taký stav bude trvať aj v budúcnosti, ak sa pre vydávanie filozofickej a najmä marxistickej literatúry nezabezpečia značne väčšie dotácie. Na schôdzke sa dohodli, aby sa trvalo na vydaní súborných diel klasikov marxizmu-leninizmu. Taktiež sa poukázalo na potrebu prekladať základné filozofické diela, ku ktorým by naši filozofickí pracovníci napísali úvody z marxistického hľadiska. Taktiež treba podniknúť opatrenia, aby začala vychádzať solídna populárna marxistická bibliotéka.

Všetci diskutujúci sa zhodli na tom, že sa pociťuje potreba založiť organizáciu, ktorá by zjednocovala prácu všetkých filozofických pracovníkov. Preto by sa mala založiť — popri spoločnostiach v republikách — aj jedna celojuhoslovanská filozofická spoločnosť. Jej najnaliehavejšou úlohou by bolo vydávanie jedného celojuhoslovanského filozofického časopisu alebo almanachu. Spoločnosť by mohla vziať za svoju aj vec organizovania diskusií o rôznych filozofických problémoch, o vyučovaní filozofie atď. Prostredníctvom takejto spoločnosti by mohli naši filozofickí pracovníci spolupracovať aj na medzinárodnom poli. Všetci účastníci schôdze aktívu komunistov-filozofických pracovníkov sa zhodli, že by sa v budúcnosti mali takéto schôdze zvolávať s tým, že by sa dopredu určili jednotlivé najdôležitejšie problémy, o ktorých by sa vymieňali názory a ku ktorým by sa zaujalo stanovisko. Taktiež navrhli, aby sa z času na čas zvolávali najmä schôdzky komunistov, ktorí pracujú v určitých filozofických oblastiach. Na záver schôdzky sa dohodli, aby sa komisiám pre ideologickú prácu pri ústredných výboroch v republikách navrhlo formovanie aktívov komunistov, ktorí sa zaoberajú problémami filozofie.

Preložil A. K.